

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

2021

2011 йилдан чиқа бошлаган

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
АХВОРОТНОМАСИ

В Е С Т Н И К
ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Тошкент

Herald TMA 2021

EDITORIAL BOARD

Editor in chief

prof. A.K. Shadmanov

Deputy Chief Editor

prof. O.R. Teshayev

Responsible secretary

prof. F.Kh. Inoyatova

EDITORIAL TEAM

academician Alyavi A.L.

prof. Bilalov E.N.

prof. Gadaev A.G.

academician Daminov T.A.

academician Karimov Sh.I.

prof. Komilov Kh. P.

academician Kurbanov R.D.

prof. Mavlyanov I.R.

academician Nazyrov F.G.

prof. Najmutdinova D.K.

academician Soatov T.C.

prof. Khodjibekov M.X.

prof. Shaykhova G.I.

prof. Jae Wook Choi

EDITORIAL COUNCIL

prof. Akilov F.O. (Tashkent)

prof. Allaeva M.D. (Tashkent)

prof. Akhmedov R.M. (Bukhara)

prof. Ayupova F.M. (Tashkent)

prof. Giyasov Z.A. (Tashkent)

prof. Iriskulov B.U. (Tashkent)

prof. Karimov M.Sh. (Tashkent)

prof. Kayumov U.K. (Tashkent)

prof. Israilov R.I. (Tashkent)

prof. Okhunov A.A. (Tashkent)

prof. Parpieva N.N. (Tashkent)

prof. Rakhimbaeva G.S. (Tashkent)

prof. Rizamukhamedova M.Z. (Tashkent)

prof. Sabirov U.Y. (Tashkent)

prof. Sabirova R.A. (Tashkent)

prof. Khalikov P.Kh. (Tashkent)

prof. Khamraev A.A. (Tashkent)

prof. Kholmatova B.T. (Tashkent)

prof. Shagazatova B.X. (Tashkent)

prof. Shomirzaev N.Kh. (Tashkent)

Journal edited and printed in the computer of Tashkent
Medical Academy editorial department

Editorial board of Tashkent Medical Academy

Head of the department: M.N. Aslonov

Russian language editor: O.A. Kozlova

Uzbek language editor: M.G. Fayzieva

English language editor: A.X. Juraev

Corrector: Z.T. Alyusheva

Organizer: Tashkent Medical Academy

Publication registered in editorial and information
department of Tashkent city

Registered certificate 02-00128

Journal approved and numbered under the order 201/3 from 30
of December 2013 in Medical Sciences department OF SUPREME

ATTESTATION COMMISSION

COMPLETED MANUSCRIPTS PLEASE SEND following address:

2-Farobiy street, 4 floor room 444. Administration building of TMA.
Tashkent. 100109, Toshkent, ul. Farobi, 2, TMA bosh o'quv binosi,
4-qavat, 444-xona.

Contact number: 71- 214 90 64

e-mail: rio-tma@mail.ru, rio@tma.uz

Format 60x84 1/8. Usl. printer. I. 9.75.

Listening means «Cambria».

Circulation 150.

Negotiable price

Printed in TMA editorial and publisher department
risograph

2 Farobiy street, Tashkent, 100109.

СОДЕРЖАНИЕ	
Авдеева М.Г., Кулбужева М.И., Зотов С.В., Журавлева Е.В. ОСОБЕННОСТИ МИКРОБНОГО ПЕЙЗАЖА ПРИ COVID-19, УГРОЗА АНТИБИОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТИ	6
Атамухамедова Д.М., Джалалова Н.А., Шаджалилова М.С., Худайбердиева Ч.К. ОСОБЕННОСТИ КЛИНИЧЕСКОГО ТЕЧЕНИЯ КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ.	10
Babadjanova SH.A., Kurbonova Z.CH., Tojiboyeva D.A., Xomidova S.N., Tog'ayeva D.S., Xoshimova S.SH. COVID-19 VA SURUNKALI GLOMERULONEFRITDA QON VA PESHOBDA GI O'ZGARISHLAR TAXLILI	12
Бабаджанов А.С., Курбонова З.Ч., Исомиддинова Н.К., Бахтиёрова Ш.У, Тургунова З.Т. ПАТОЛОГИЯ КООГУЛЯЦИОННОГО ГЕМОСТАЗА ПРИ ЦИРРОЗЕ ПЕЧЕНИ И COVID-19	15
Бафоева З.О. Собиорова Г.Н. COVID-19 БИЛАН КАСАЛЛАНГАН БЕМОРЛАРДА ҲАЗМ СИСТЕМАСИДАГИ, ЎЗГАРИШЛАРНИ АНИҚЛАШ ВА ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ	17
Yodgorova N.T., Mamatmusayeva F.Sh., Mirvalieva N.R., Safarov Sh.B. COVID-19 BEMORLARIDA YUQORI NAFAS YO'LLARI KASALLIKLARI ETIOLOGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	20
Жабборова Д.Х., Аляви А.Л. ИШЕМИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ СЕРДЦА И COVID-19	23
Зарипова Д.Я. КЛИМАКС ДАВРИДАГИ ОСТЕОПОРОЗГА МОЙИЛ АЁЛЛАРНИ МАЖМУАВИЙ ДАВОЛАШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ УСУЛЛАРИ	25
Имамова И.А., Ташпулатова Ш.А., Назиров Ш.А., Хусанов А.М., Алимова Х.П., Шамсутдинова М.И. ТЕЧЕНИЕ COVID-19 У БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКИМ ВИРУСНЫМ ГЕПАТИТОМ (КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ)	27
Kurbonova Z.CH., Xo'shboqova G.O', Alimova U.O. COVID-19 BO'LGAN BEMORLARDA QON KO'RSATKICHLARI	31
Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А., Миразимов Д.Б., Муминов О.А. ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦИИ ТРОМБОЦИТОВ ПРИ COVID-19	34
Mamatmusayeva F.Sh., Mamanov P.A., Mo'minova M.A. COVID-19 REKONVALETSTSENTLARIDAGI DIZBAKTTERIOZ HOLATI	37
Ниёзов Г.Э., Нарзиев И.И., Облокулов А.А., Жалилова А.С. КЛИНИКО-ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ НАРУШЕНИЙ ГОМЕОСТАЗА ПРИ COVID-19	40
Облокулов А.Р., Хусенова З.З., Эргашов М.М. ЗНАЧИМОСТЬ УРОВНЯ ПРОКАЛЬЦИТОНИНА ПРИ ТЕРАПИИ ПАЦИЕНТОВ С COVID-19	42
Паттахова М.Х., Тиловбекова Ш., Муталов С.Б. COVID-19 КАСАЛЛИГИДА ИЧКИ АЪЗОЛАР ЗАРАРЛАНИШИ	44
Polyanskaya O.S., Polyanskiy I.Yu., Mavlyanova Z.F. FEATURES OF REHABILITATION ACTIVITIES IN POST-OPERATIVE PATIENTS AFTER COVID-19	46
Pomytkina T.Yu., Mavlyanova Z.F. MEDICAL AND PSYCHOLOGICAL REHABILITATION: CRITERIA AND METHODS OF ORGANIZATION, FACTORS AFFECTING THE PROCESS	50
Саидов А.Б., Курбонова З.Ч., Тургунова З.Т., Исомиддинова Н.В. ОЦЕНКА КООГУЛЯЦИОННОГО ГЕМОСТАЗА ПРИ COVID-19	53
Садиков Х.А., Саматов А.Х., Рахматуллаева Ш.Б., Муминова М.Т., Мирзаева Г.А. ЗАМОНАВИЙ ШАРОИТДА БОЛАЛАРДА ҚИЗАМИҚНИНГ КЛИНИК ЭПИДЕМИОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ	54
Солиева Н.К. РОЛЬ ВОЗДЕЙСТВИЯ ПАНДЕМИИ COVID 19 НА НЕВЫНАШИВАНИИ БЕРЕМЕННОСТИ	58
Султонова Н.А. ПРОГНОСТИЧЕСКИЕ КРИТЕРИИ САМОПРОИЗВОЛЬНЫХ ВЫКИДЫШЕЙ В СТРУКТУРЕ ПРЕВЫЧНОГО НЕВЫНАШИВАНИЯ НА РАННИХ СРОКАХ БЕРЕМЕННОСТИ НА ФОНЕ ПАНДЕМИИ COVID-19.	60
Таджиев Б.М., Рихсиева Г.М., Алимов М.М. КЛИНИЧЕСКОЕ ТЕЧЕНИЕ COVID-19 У ДЕТЕЙ	62

<i>Тащук В.К., Полянская О.С., Мавлянова З.Ф. ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В КАРДИОЛОГИИ И КАРДИОРЕАБИЛИТАЦИИ В ЭПОХУ COVID-19. РОЛЬ ЭКГ-МАРКЕРОВ В КАРДИОЦИТОПРОТЕКЦИИ</i>	64
<i>Туйчиев Л.Н., Худайкулова Г.К., Рахматуллаева Ш.Б. Муминова М.Т., Эралиев У.Э., Мирхошимов М.Б., Холматов С.И. БОЛАЛАРДА COVID-19 ЯНГИ КОРОНАВИРУС ИНФЕКЦИЯСИНИНГ КЛИНИК-ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАВСИФИ</i>	68
<i>Хамзаева Н.Т., Матназарова Г.С., Расулов Ш.М., Қучқорова Б.К. ТОШКЕНТ ШАҲРИДА COVID-19 ИНФЕКЦИЯСИ БИЛАН КАСАЛЛАНГАНЛАРНИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАҲЛИЛИ</i>	71
<i>Хашимова С.Ш., Муталов С.Б. БОЛАЛАРДА КЕЧУВЧИ ЎТКИР ГЛОМЕРУЛОНЕФРИТ ЛАБОРАТОР ДИАГНОСТИКАСИ</i>	74
<i>Худойдодова С.Г., Фарманова М.А. КЛИНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ COVID-19 У ДЕТЕЙ</i>	76
<i>Шокирова Ф.Ж. ЛЕЧЕБНАЯ ФИЗКУЛЬТУРА КАК МЕТОД РЕАБИЛИТАЦИИ ПРИ ГЕМОФИЛИИ</i>	78
<i>Eraliev E., Djurayeva N.K. «IMPROVING THE PERFORMANCE OF NURSES IN THE REHABILITATION OF PATIENTS AFTER COVID-19 INFECTION»</i>	82
<i>Юсупов А.С., Таджиев Б.М., Файзиев Б.О. КОРОНАВИРУСНАЯ ИНФЕКЦИЯ У БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКИМ ВИРУСНЫМ ГЕПАТИТОМ С</i>	84
<i>Yoqubov Q. Yo., Mirtazavey O.M., Matnazaro`va G.S. TOSHKENT SHAHRIDA COVID-19 NING EPIDEMIK TAVSIFI</i>	86

COVID-19 REKONVALETSTSENTLARIDAGI DIZBAKTERIOZ HOLATI

Mamatmusaeva F.Sh., Mamanov P.A., Mo`minova M.A.

СОСТОЯНИЕ ДИСБАКТЕРИОЗА У РЕКОНВАЛЕСЦЕНТОВ ПОСЛЕ COVID-19

Mamatmusaeva F.Sh., Mamanov P. A., Muminova M. A.

STATE OF DYSBACTERIOSIS IN COVID-19 RECONVALETSTSENTS

Mamatmusaeva F.Sh., Mamanov P.A., Muminova M.A.

*Toshkent tibbiyot akademiyasi**Аннот на русск. яз.**аннот на англ.яз.*

Dolzarbliqi. SARS-CoV-2 infeksiyasi 2019 yil oxiridan boshlab global epidemik xavf-ga aylandi. SARS-CoV-2 virusi yuqqanida, nafas olish tizimi yetishmovchiligi belgilaridan tashqari, bemorlarning taxminan 5-18 foizida diareya, ko'ngil aynish, qayt qilish va qorin og'rig'i belgilarini keltirib chiqarmoqda [1, 2]. Shuningdek, Uxandagi COVID-19 xususiyatlariga bag'ishlangan birinchi klinik maqolada diareya kattalar va bolalarda 2-49% gacha tarqalganligi haqida ma'lumot keltirilgan [3]. SARS-CoV-2 virusi me'da ichak trakti (MIT) hujayralarning angiotensin aylantirish fermentini (ACE2) shikastlaydi. Ushbu patofiziologik mexanizm normal ichak mikroflorasini buzadi, natijada oshqozon-ichak trakti simptomlari, shu jumladan diareya paydo bo'ladi [4].

Ishning maqsadi

COVID-19 infeksiyasi diareya bilan kechgan rekonvalesentlarda ichak mikroflorasini o'rganish va baholash.

Materiallar va tekshiruv usullari

Kuzatuvimiz ostiga Toshkent tibbiyot akademiyasi ko'p tarmoqli klinikasiga, Chilonzor tumani sanitariya epidemiologiya osoyishtalik markaziga qorindagi og'riqqa, najasining yashil rangda ekanligiga, najasining suyuqligiga muroaat qilib kelgan va Toshkent shahar Olmazor tumani 16-oilaviy poliklinikasida "COVID-19 infeksiyasi rekonvalesenti" tashhisi asosida dispanser nazoratida bo'lgan 41 nafar bemorlar tanlab olindi va ularning najasi TTA ko'p tarmoqli klinikasi va Chilonzor tumani sanitariya epidemiologiya osoyishtalik

markazining bakteriologik laboratoriyalarida bakteriologik usulda tekshirildi.

O'zbekiston sharoitida yuqorida taklif qilingan usullardan tashqari, dizbakteriozni, olimlar F.Yu.Garib, Sh.K.Odilov, I.E.Narbaeva va boshqalar, taklif qilgan usul bo'yicha tashhislanadi. Bunda ichak mikroflorasining o'zgarishi ikki daraja orqali aniqlanadi:

I -darajali dizbakteriozda – o'zgarishlar faqat indigen guruh vakillari orasida ro'y beradi, bifido - va laktobakteriyalar normal xususiyatga ega ichak tayoqchaga nisbatan kamayib ketadi. Ichak disfunktsiyasi namoyon bo'lmaydi.

II -darajali disbakteriozda – nafaqat indigen bakteriyalar miqdori kamayadi, balki fakultativ guruhga kiruvchi shartli – patogen bakteriyalar miqdori oshib ketadi. Ichak disfunktsiyasi belgilari yaqqol ko'rinadi.

Bu usul oddiyligi bilan ajralib turadi, unda mikroflora buzilishi ikkitagina ko'rsatkich orqali aniqlanadi. Ya'ni, normal mikrofloraning vakillari miqdorini me'yorida pasayishi kuzatilsa – disbakteriozning 1-darajasi, indigen flora miqdori pasayib, aksincha shartli – patogen flora vakillari me'yordan ko'payib ketsa – disbakteriozning 2-darajasi deb qabul qilindi.

Laboratoriyaga olib kelingan najasning chuqur qismidan 1 g tortib olindi va 9 ml bufer eritmasida aralashtirildi. Bu ham aerob, ham anaerob bakteriyalarning bir tekis tarqali va ularning tirik saqlanishi uchun sharoit yarata-di. Bu eritmalarni 10^1 dan 10^{10} darajasigacha su-

yultiriladi va ularning har biridan tegishli oziqa muhitlariga turli aerob, hamda anaerob mikroorganizmlarni ajratib olish uchun ekildi.

Natijalar tahlili

Kuzatuvimiz ostiga Toshkent tibbiyot akademiyasi ko'p tarmoqli klinikasiga, Chilonzor tumani sanitariya epidemiologiya osoyishtalik markaziga anamnezida "COVID-19 infeksiyasi" tashhisi bilan shifoxonalarda davolanagan va rekonvaletsentsiya davrida kuzatilgan qorindagi og'riqqa, najasining yashil rangda ekanligi va suyuqligiga muroaat qilib kelgan bemorlar; shuningdek Toshkent shahar 16-oilaviy poliklinikasida ro'yhatga olingan, COVID-19 infeksiyasi rekonvaletsentlari olin-

di. Rekonvaletsentlarning 41 nafaridan 26 nafari (63,4%)ni erkaklar, 15 nafari (36,6%)ni ayollar tashkil etdi. Bu bemorlar kasallikning o'tkir davridan keyin o'rtacha $2,6 \pm 0,6$ oyda di-yariya belgilari bilan muroajaat qilgan.

Kuzatuvimizdagi rekonvaletsentlarning yosh bo'yicha taqsimlanishi quyidagicha bo'ldi: 20-39 yoshgacha 31 nafar (75,6%), 40-60 yoshgacha 10 nafari tashkil etdi (24,4%).

Kuzatuvimizdagi bemorlardan olingan material (najas) Endo, qonli agar, Saburo, tuxum sarig'i qo'shilgan tuzli agar, Vismut-sulfidli agar, Vilson-Bler, bifido va eskulin ozuqa muhitlariga ekildi.

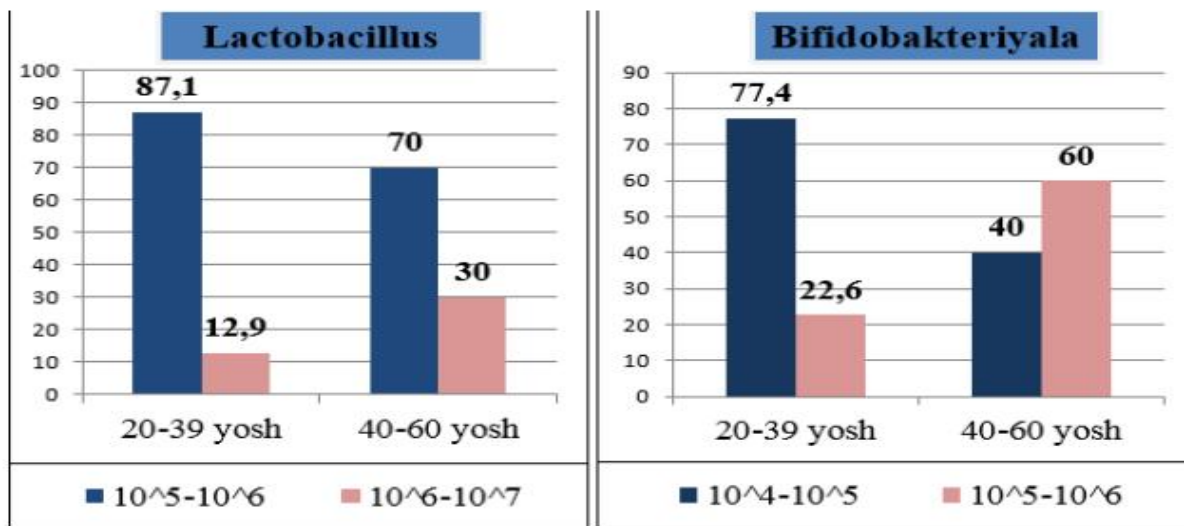

Диаграмма 1, 2. Lactobacillus va Bifidobakteriyalarning kuzatuvimizdagi rekonvaletsentlarda uchrash darajasi

1-diagrammadan ko'rinib turibdiki, kuzatuvimizdagi 20 yoshdan 39 yoshgacha bo'lgan 27 nafar (87,1%) rekonvaletsentlarda Lactobacillus 10^5-10^6 darajada bo'lishi kuzatilgan bo'lsa, 4 nafar (12,9%) rekonvaletsentlarda Lactobacillusning 10^6-10^7 darajada bo'lishi aniqlandi. 40 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan rekonvaletsentlarning 3 nafari Lactobacillus 10^5-10^6 darajada bo'lishi aniqlangan bo'lsa, 7 nafar (70%) rekonvaletsentlarda esa 10^6-10^7 darajani tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkichlar orasidagi farqlar statistic jihatdan ishonarli ekanligini ko'rsatdi ($0,05 < P$).

1-diagrammadan ko'rinib turibdiki, Bifidobakteriyalar 20 yoshdan 39 yoshgacha bo'lgan 24 nafar (77,4%) rekonvaletsentlarda 10^4-10^5 darajada bo'lishi kuzatilgan bo'lsa, 7 nafar (22,6%) rekonvaletsentlarda 10^5-

10^6 darajada bo'lishi aniqlandi. 40 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan rekonvaletsentlarning 4 nafari (40%) Bifidobakteriyalar 10^4-10^5 darajada bo'lishi aniqlangan bo'lsa, 6 nafar (60%) rekonvaletsentlarda esa 10^5-10^6 darajani tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkichlar orasidagi farqlar ham statistic jihatdan ishonarli ekanligini ko'rsatdi ($0,05 < P$).

20-39 yoshli rekonvaletsentlarning 16 nafari (51,6%) me'yoriy fermentativ faolligi mavjud Esherixiyalar 10^4-10^5 darajada bo'lishi aniqlangan bo'lsa, 15 nafari (48,4%) 10^5-10^6 darajada bo'lishi kuzatildi. 40-60 yoshgacha bo'lgan rekonvaletsentlarning 5 nafari (50%) me'yoriy fermentativ faolligi mavjud Esherixiyalar 10^4-10^5 darajada bo'lishi aniqlangan bo'lsa, 5 nafari (50%) 10^5-10^6 darajada bo'lishi aniqlangan. Rekonvaletsentlardagi

ushbu ko'rsatkichlar orasidagi farqlar statistic jihatdan ishonarsiz bo'ldi ($0,05 > P$).

Peptostreptokokklar esa 20-39 yoshgacha bo'lgan rekonvalesentlarning 29%da uchragan bo'lsa, 40 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan rekonvalesentlarda bu ko'rsatkich 20%ni tashkil qildi. Shunday holat laktoza negativ E.coli L (-), Streptococcus (D) va Proteus sp.larga ham taalluqli bo'ldi. Har ikkala yosh guruhlarida ham shartli patogen bakteriyalardan S.aureus, E.coli gem+, Streptococcus (A) topilmadi.

Xulosa

Shunday qilib, COVID-19 bilan kasallangan 20-39 yoshgacha bo'lgan rekonvalesentlarida Lactobacillusning 10^5 - 10^6 darajada bo'lishi 10^6 - 10^7 darajada bo'lishiga nisbatan 6,7 barobar ko'p uchrashi kuzatildi (87,1% va 12,9% mos ravishda, $P < 0,05$). Shuningdek, 40-60 yoshgacha bo'lgan rekonvalesentlarda esa Lactobacillusning 10^5 - 10^6 darajada bo'lishi 10^6 - 10^7 darajada bo'lishiga nisbatan 2,3 baro-

bar ko'p uchrashi aniqlandi (70% va 30% mos ravishda, $P < 0,05$).

Adabiyotlar

1. Sultan S, Altayar O, Siddique SM. AGA Institute rapid review of the GI and liver manifestations of COVID-19, meta-analysis of international data, and recommendations for the consultative management of patients with COVID-19 // *Gastroenterology*. - 2020. - <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2020.05.001>
2. Tian Y, Rong L, Nian W, He Y. Review article: gastrointestinal features in COVID-19 and the possibility of fecal transmission // *Aliment Pharmacol Therap.* - 2020. - №51. - P. 43 - 51.
3. Xia L, Wu K. Gastroenterology practice in COVID-19 pandemic // *World Gastroenterol Org.* - 2020. <https://worldgastroenterology.org/publications/e-wgn/gastroenterology-practice-in-covid-19-pandemic>.
4. Nair V, Jandovitz N, Hirsch JS, et al. COVID-19 in kidney transplant recipients // *Am. J. Transplant.* - 2020. - №20. - P. 1819-1825.